

ЕДМУНД ХУСЕРЛ

кризата

на европейските науки  
и трансценденталната  
феноменология

въведение във  
феноменологическата философия

Превод  
*Светлана Събева*



оттук да произтече една голяма работна тема? Дали с това, което в първия момент се появява като специална тема, засягаща теорията на науката, накрая не се открива онова "трето измерение", което предварително е призвано да погълне цялата тема за обективната наука (както и всички останали теми на "повърхността")? Това най-напред ще изглежда странно и невероятно, ще се надигат редица парадокси, които при все това обаче ще се разрешават. Тук на преден план излиза и трябва да се обсъди преди всичко въпросът за правилното схващане на същността на жизнения свят, както и методът на подходящото за него "научно" разглеждане, при което обаче трябва да се изключи стилът на "обективната" научност.

#### §34. ИЗЛОЖЕНИЕ НА ПРОБЛЕМА ЗА ЕДНА НАУКА ЗА ЖИЗНЕНИЯ СВЯТ

##### а) Разликата между обективна наука и наука изобщо

Не е ли жизненият свят като такъв безкрайно познатото, изначално саморазбиращото се във всеки човешки живот, онова, което благодарение на опита ни е изначално близко в своята типика? Не са ли всички негови хоризонти на непознатост чисто и просто хоризонти на непълна познатост, т.е. предварително познати съобразно най-общата им типика? Несъмнено донаучният живот се задоволява с тази познатост, както и с начина, по който тя превръща непознатостта в познатост и въз основа на опита (който се потвърждава в самия себе си и така изключва привидностите) и индукцията достига до контекстуално [okkasionelle] познание. То удовлетворява всекидневната практика. Но ако оттук насетне може и трябва да се постигне нещо повече, ако трябва да се осъществи "научно" познание, то за какво по-различно би могло да става дума от онова, което обективната наука и без друго има предвид и прави? Не е ли научното познание като такова "обективно" познание – ориентирано към валиден за когото и да е в безусловна всеобщност познавателен субстрат? И все пак, колкото и да е парадоксално, ние поддържаме нашето твър-

дените и настояваме на това унаследеното понятие за обективна наука да не подменя по силата на многовековната традиция, в която всички ние сме възпитани, понятието за наука изобщо.

Наименованието "жизнен свят" прави възможни и изисква вероятно различни, но по същество взаимосвързани научни постановки и може би белег на истинската и пълна научност е тъкмо това, че всички те би трябвало да се разглеждат в единство, като обаче се следва същностният за тях ред на финансиране, а не да се разглежда едната, да кажем, обективно-логическата, сама за себе си (това особено постижение в пределите на жизнения свят), докато в същото време другите изобщо не се разработват научно; никога следователно не се проблематизира научно начинът, по който жизненият свят постоянно функционира като подоснова и по който неговите многообразни дологически валидности са обосноваващи за логическите, теоретичните истини. Може би научната стилистика, която се изисква относно този жизнен свят като такъв в неговата универсалност, е твърде своеобразна, доколкото не е обективно-логическа, но като последнообосноваваща тя не е по-нища, а по-висша в стойностно отношение. Но как може да се осъществи тази изцяло различна научност, която до този момент винаги е била подменяна от обективната научност? Целият смисъл на идеята за обективна истина е предопределен чрез контраста с идеята за истина на до- и извъннаучния живот. Последната намира източника на последното си и най-дълбоко потвърждение в "чистия" опит, разбран в характеризирания по-горе смисъл – във всички негови модуси на възприятието, спомена и т.н. Тези думи обаче на истина би трябвало да се разбират така, както ги разбира самият донаучен живот, и следователно без в тях да се привнасят психофизически, психологически интерпретации от съответните обективни науки. И преди всичко не бива, нека предварително да отбележим нещо важно, веднага да се препраща към предполагаемо непосредствено дадените "данни на усещанията", сякаш те са онова, което непосредствено характеризира чисто нагледните дадености на жизнения свят. Действително първото е "просто субективно-относителния" наглед на донаучния живот в света. Разбира се, за нас това "просто"

носи пренебрежителния нюанс на *δὸςα* като старо наследство. Естествено в самия донанучен живот няма и следа от това; там това е сферата на основателното потвърждение и отгук – на добре изпитаните предикатни познания и на гарантираните точно доголкава истини, колкото това се изисква от определящите смисъла на тези истини практически жизнени проекти. Пренебрежителността, с която ученият, който се ръководи от идеала за обективност на Новото време, разглежда всичко "просто субективно-относително", не променя с нищо начина му на съществуване, също както нищо в него не се променя и от това, че самият този учен обаче се чувства доста добре, когато се позовава, а и неизбежно трябва да се позовава на него.

б) Използването на субективно-относителния опит за целите на обективните науки и науката за него

Науките се градят върху саморазбираемостта на жизнения свят и изхождайки от нея, се ползват за своите конкретни цели от онова, което конкретно им е необходимо. Но да се ползва жизненият свят по този начин не означава самият той да се изучава научно в собствения му начин на биване. Айнщайн например използва експериментите на Майкълсън и техните последващи проверки от други изследователи, направени с апарати, които са копия на Майкълсъновите, заедно с всички включващи се тук мащаби, констатации на съвпадения и т.н. Няма съмнение, че всичко, което изпълнява някаква функция – хората, апаратурата, лабораторията в института и т.н., – на свой ред само по себе си може да стане тема на обективни – в обичайния смисъл на думата, а именно този на позитивните науки – проблематизации. Но Айнщайн не би могъл да използва една теоретична, психолого-психофизическа конструкция за обективното битие на господин Майкълсън, а само достъпния за него човек, достъпен също за когото и да е в донанучния свят, като предмет на обикновения опит; онзи човек, чието съществуване в този жив модус и в тези дейности и произведения от съвместния жизнен свят е изначална предпоставка за обективно-научните проблематиза-

ции, проекти, постижения на Айнщайн, свързани с Майкълсъновите експерименти. Разбира се, този единствен, съвместен свят на опита е светът, в който и Айнщайн, и всеки друг изследовател чувства себе си като човек и по време на изследователската си дейност. От друга страна, за всеки изследовател на природата в неговата тематична нагласа към търсене на "обективната истина" за света тъкмо този свят и всичко случващо се в него, което при пужда бива използвано за научни и други цели, носи печата на "просто субективно-относителното". Както вече казахме, контрастът спрямо него е определящ за смисъла на "обективната" постановка на задачите. [Това "субективно-относително" трябва да се "преодолее"; то може и трябва да се подведе под едно хипотетично битие-само-по-себе-си, под един субстрат за логико-математически "истини сами по себе си", към които можем да се приближаваме чрез все по-нови и по-добри хипотетични формулировки, постоянно оправдавайки ги чрез опитно потвърждение. Това е едната страна на въпроса. Но от друга страна, тогава, когато природният учен е по този начин обективно заинтересован и върши дейността си, субективно-относителното не функционира за него като ирелевантна транзитна зона, а като онова, което при всяко обективно потвърждение е последно основание на битийната валидност на теоретико-логическото, т.е. то функционира като извор на очевидност, на потвърждение. Видените мащаби, деленията на скалите се ползват като действително съществуващи, а не като илюзорни; следователно предпоставена е валидността на действително жизнено-светово съществуващото.

в) Дали субективно-относителното е предмет на психологията?

В нормалния случай един природоизследовател ще приключи въпроса за битийния модус на това субективно, респективно за науката, която би трябвало да го разглежда в собствения му битиен универсум, като препрати към психологията. Но когато става дума за жизнено-светово съществуващото, отново не би трябвало да се допуска то да бъде подменено

от съществуващото в смисъла на обективната наука. Защото онова, което открай време, във всеки случай от обосноваването на модерния обективизъм на познанието за света, носи името психология, бива схващано саморазбиращо се като "обективна" наука за субективното, независимо на коя от различните исторически психологии ще се позовем. Впрочем в по-късните ни размисления ще трябва да превърнем в предмет на подробно обсъждане проблема за възможността на една обективна психология. В предварителен план обаче е нужно отчетливо да се схване контрастът между обективността и жизнено-световата субективност в качеството му на определящ за фундаменталния смисъл на самата обективна научност, както и да се даде гаранция срещу силните изкушения за подмяна на едното с другото.

г) Жизненият свят като вселена на принципна постижимост в нагледа; "обективно-истинният" свят като принципно непостижима в нагледа "логическа" субструкция

Независимо от това дали идеята на обективната наука относно духовния свят (т.е. не само относно природата) е проведена или пък може да бъде проведена, тази идея за обективност обсебва целия *universitas* на позитивните науки на Новото време, както и смисъла на думата "наука" в обичайната употреба. Тук изначално е заложен натурализъм, доколкото това понятие е почерпено от Галилеевото природознание, така че научно "истинният", обективният свят предварително постоянно бива мислен като природа в един широк смисъл на думата. Контрастът между субективното на жизнения свят и "обективния", "истинния" свят се състои в това, че последният представлява една теоретико-логическа субструкция, субструкция на нещо, което принципно не може да се възприеме, принципно не може да се узнае опитно в собственото му битие, докато жизнено-световото субективно при всички случаи се отличава тъкмо чрез действителната си опитна достъпност<sup>3</sup>.

<sup>3</sup> Завършвайки в опита, битийното потвърждение на живота води до пълна убеденост. Дори когато то е индуктивно, индуктивната антиципация е

Жизненият свят е царство на първоначални очевидности. Във възприятието очевидно даденото е узнато опитно като "самото то" в непосредствено присъствие, а в спомена – припомнено като самото то; всяка друга разновидност на нагледа представлява довеждане до непосредствено присъствие [Vergegenwärtigen] на самото него; всяко опосредствано познание, спаднащо към тази сфера, или казано по-широко – всяка разновидност на индукцията, има смисъла на индукция от нагледното, на едно евентуално можещо да бъде възприето като самото то или пък можещо да бъде припомнено, доколкото вече е било възприето, и т.н. Всяко мислимо потвърждение отвежда назад към тези модуси на очевидността, защото в тези нагледи се съдържа "самото то" (в съответния модус) в качеството му на действително достъпно за интерсубективен опит и потвърждение, без да бъде мисловна субструкция; а от друга страна, една такава субструкция, доколкото изобщо претендира за истина, може да притежава действителна истина тъкмо и единствено чрез обратно отнасяне към такива очевидности.

Без съмнение утвърждаването на първичното право на тези очевидности, а именно по-голямата им значимост за обосноваване на познанието в сравнение с обективно-логическите очевидности, е изключително важна задача пред научното разкриване на жизнения свят. Необходимо е пълно проявяване, т.е. довеждане до последна очевидност, на това как всяка очевидност на обективно-логическите постижения, върху които формално и съдържателно се крепи обективната теория (математическата, природонаучната), има своите скрити обосноваващи източници в последно постигания живот, в който очевидната даденост на жизнения свят постоянно има, вече е придобила и наново придобива своя донаучен битиен смисъл. Тук пътят е от обективно-логическата очевидност (от математическото "прозрение", от природонаучното, позитивно-научното

антиципация на възможна опитна достъпност, която в крайна сметка има решаваща роля. В своите антиципации на опитна достъпност индукциите могат да се потвърждават взаимно чрез други индукции; и тъй като всяко директно възприятие вече включва индуктивни моменти (антиципации на все още неузнатите опитно страни на обекта), всичко това се съдържа в по-широкото понятие за "опит" или "индукция".

"прозрение", така както на практика го осъществява математикът и т.н., който изследва и обосновава) назад към праочевидността, в която жизненият свят е постоянно предаден.

Колкото и странно и все още проблематично да изглежда в първия момент опова, което тук бе чисто и просто изговорено, не може да не се схване общата идея за контраста между стъпалата на очевидност [Evidenzstufen]. Емпиристкия език на изследователите на природата често, ако не и в повечето случаи, звучи така, сякаш природните науки са науки въз основа на опита за обективната природа. Това е вярно, но не в смисъл, че тези науки са емпирични, т.е. че те принципно се ръководят от опита, че всички те тръгват от опита, че всички техни индукции в крайна сметка трябва да бъдат опитно верифицирани; а е вярно само в един различен смисъл, а именно в този, в който опитът представлява разиграваша се чисто в жизнения свят очевидност и като такъв е източник на очевидност за обективните твърдения на науките, които от своя страна никога сами по себе си не представляват опит за обективното. Обективното никога не може да се узнае опитно като самото то, така че самите природоизследователи впрочем го съзират навсякъде, където те – противно на своя обръкваш емпиристкия език – го интерпретират дори като нещо метафизически трансцендентно. Въпросът за опитната достъпност на обективното стои не по-различно, отколкото този за опитната достъпност на безкрайно далечната геометрична конструкция и изобщо на всички безкрайни "идеи", например безкрайността на числовата редица. Естествено "онагледяванията" на дадени идеи под формата на математически или природонаучни "модели" представляват не нагледи на самото обективно, а жизнено-светови нагледи, подходящи да облекчат схващането на съответните обективни идеали. Тук най-често от значение са множеството опосредствания на идеята, която не навсякъде би могла да се въведе и да стане очевидна така непосредствено, както идеята за геометричните прави, базираща се на жизнено-световата очевидност за правите ръбове на масата и други подобни.

Както виждаме, за да се създадат по принцип предпоставки за едно изчистено поставяне на въпроса, се нуждаем от изключително сложни ходове с цел най-напред да се освободим от постоянните подмени, от които всички ние се изку-

шаваме поради наложената с обучението ни власт на обективно-научните начини на мислене.

- д) Обективните науки като субективни образувания – образувания на една особена практика, а именно теоретико-логическата, която сама принадлежи към пълната конкретност на жизнения свят

Щом контрастът е изведен в чист вид, сега идва ред да се отдаде дължимото на същностната обвързаност: обективната теория в логически смисъл (универсално погледнато: науката като тоталност на предикатните теории, на системата от "логически" мислените като "пропозиции сами по себе си", "истини сами по себе си" и в този смисъл логически свързани изказвания) се корени в, се основава на жизнения свят, на присъщите му първоначални очевидности. Посредством тази вкорененост обективната наука има постоянна смислова връзка със света, в който постоянно живеем, също и като учени, в съобщност с другите учени, т.е. тя има смислова връзка с общия жизнен свят. При това самата тя принадлежи на жизнения свят, доколкото представлява постижение на хора, живеещи преди науката, на отделните индивиди и на тези, които се обвързват в общност чрез научните дейности. Вярно е, че нейните теории, логическите конструкции, не са жизнено-светови вещи, подобни на камъните, къщите, дърветата. Те са логически цялости и логически части, съставени от последни логически елементи. Според думите на Болцано: това са "представи сами по себе си", "пропозиции сами по себе си", изводи и доказателства "сами по себе си", идеални единства от значение, чиято логическа идеалност определя "истината сама по себе си" като техен телос.

Но както тази, така и всяка друга логическа идеалност не променя по никакъв начин обстоятелството, че те са човешки образувания, същностно свързани с човешките актуалности и потенциалности, като по този начин принадлежат към това конкретно единство на жизнения свят, чиято конкретност се простира далеч отвъд конкретността на "вещите". Същото е валидно, корелативно, и за емпиричните научни

дейности, изграждани логически конструкции "въз основа" на опита, в които тези образувания се появяват в първичната си форма и в първичните си вариации, при отделните учени и в тяхната съвместна работа: като първоначален вид на заедно дискутираните положения, доказателства и т.н.

Попадаме в неудобна ситуация. Доколкото с цялата необходима прецизност сме формулирали контраста, имаме: от една страна, жизнения свят, а от друга, обективно-научния свят, несъмнено във връзка помежду им. Знанието за обективно-научния свят "се основава" на очевидността на жизнения свят. Той е предаден като почва за научния работник, съответно за работещата общност, но построението върху нея е ново, различно. Щом преустановим потопеността си в научното мислене, щом осъзнаем това, че ние, учените, все пак сме хора и като такива сме сред компонентите на жизнения свят, който постоянно съществува за нас, който е постоянно предаден, то заедно с нас и цялата наука се отстранява в – просто "субективно-относителния" – жизнен свят. А какво става със самия обективен свят? Какво става с хипотезата за битието-само-по-себе-си, което най-напред се свързва с "вещите" на жизнения свят, с "обектите", с "реалните" физически тела, с реалните животни, растения, а също така и с хората в жизнено-световата "пространство-времеост" – като всички тези понятия сега се разбират не в перспективата на обективните науки, а така както в донаучния живот?

Не е ли тази хипотеза, която въпреки идеалността на научните теории има актуална валидност за субектите на науката (за учените като хора), само една от практическите хипотези и проекти сред множеството други, които съставляват живота на хората в техния жизнен свят – по всяко време предаден им в съзнанието като стоящ на разположение; и не са ли всички цели практически, било тези, които са "практически" в някакъв извъннаучен смисъл, или пък тези, които попадат под наименованието "теоретични", и не са ли те *eo ipso* принадлежащи към единството на жизнения свят, доколкото го разглеждаме в цялостната му и пълна конкретност?

От друга страна обаче стана ясно, че пропозициите, теориите, цялостната научна постройка на обективните науки представляват такива образувания, които са постигнати чрез

някакви активности от страна на обвързаните в съвместна работа учени, и по-точно: чрез неспирен строеж от активности, но-късните от които винаги предпоставят резултатите на по-ранните. По-нататък виждаме, че всички тези теоретични резултати имат характера на валидности за жизнения свят, като такива те непрекъснато се присъединяват към неговите собствени наличности и предварително му принадлежат като хоризонт за възможните постижения на изграждащата се наука. Следователно имаме конкретния жизнен свят едновременно като основополагаща почва за "научно истинния" свят и като обхващащ този свят в универсалната си конкретност. Как би трябвало да се разбира това, как би могло по систематичен начин, т.е. с адекватната за това научност, да се даде удовлетворително решение за сякаш така парадоксалния всеобхватен битиен модус на жизнения свят?

Задаваме въпроси, чиито внасящи яснота отговори съвсем не са очевидни. Формулирането на контраста и на неразкъсваемото единство ни въвлича в разсъждение, което ни готви все по-неприятни затруднения. Парадоксалните взаимни зависимости между "обективно истинния" свят и "жизнения свят" превръщат в загадка битийните им модуси. Истинният свят в който и да е смисъл, включително и собственото ни битие, се превръща в загадка по отношение на смисъла на това битие. В опитите да достигнем до яснота и пред лицето на изплуващите парадокси изведнъж осъзнаваме безпочвеността на цялото ни досегашно философстване. Как бихме могли сега наистина да станем философи?

Не можем да се изплъзнем от силата на тази мотивация, за нас е невъзможно да заобиколим проблема с апории и аргументации, почерпени от Кант или Хегел, от Аристотел или Тома.

е) Проблемът за жизнения свят не като частен, а по-скоро като универсален философски проблем

Във връзка с решаването на вълуващите ни в този момент загадки, на обсъждане подлежи един нов тип научност, който, разбира се, не е математически и по принципи не е логически в историческия смисъл на думата; с такъв тип



научност не биха могли да разполагат, във вид на готова норма, една завършена математика, една логика, една логистика, тъй като самите те са обективни науки в проблематизирания тук смисъл и докожкото са част от проблема, не могат да се използват в качеството на предпоставки. Най-напред, дотогава, докато оставаме при контраста, докато се интересуваме само от противопоставянето, би могло да изглежда, че не се нуждаем от нещо повече и по-различно от обективната наука, по същия начин, по който всекидневният практически живот има своите разумни съображения, частни и общи, без необходимост от наука. И нещата *стоят* именно така – един отдавна познат факт, възприет неререфлектирано, вместо да бъде формулиран като фундаментален и промислен като самостоятелна интелектуална тема, – че има два вида истини: от една страна, всекидневно-практическите ситуативни истини, разбира се, относителни, но както вече подчертахме, тъкмо тези, които са желани от практиката и са й потребни в конкретните й проекти. От друга страна са научните истини, а тяхното обосноваване отвежда назад тъкмо към ситуативните истини, но така, че от това да не страда собственият смисъл на научния метод, тъй като и той желае да се възползва и трябва да се възползва тъкмо от тези ситуативни истини.

Ако и при прехода от извънлогическата към логическата, към обективно-научната мисловна практика човек се остави да бъде воден от неререфлектираната наивност на живота, би могло да изглежда, че една самостоятелна тема под наименованието "жизнен свят" представлява интелектуалистко начинание, възникнало от присъщата на модерния живот мания да теоретизира върху всичко. От друга страна обаче вече е видно, поне дотогава, че да не можем да се задоволим с тази наивност, че тук се появяват парадоксални неясноти – едно мнимо преодоляване на просто субективните относителности чрез обективно-логическата теория, която обаче като човешка теоретична практика принадлежи към просто субективно-относителното и същевременно трябва да има в него собствените си предпоставки, собствените си източници на очевидност. Отгук вече е сигурно, че всички проблеми за истината и битието, всички изобретени във връзка с тях методи, хипотези, резултати – били те относно световите на опи-

та или относно метафизичните свърхсветове – могат да получат последна яснота, очевиден смисъл или очевидност за своята несъстоятелност единствено благодарение на тази мнима интелектуалистка хипертрофия. А сред тях навярно и всички последни въпроси, основателни и неоснователни, в напоследък така шумното и подмамливо начинание на "възкръснатата метафизика".

Чрез последната серия от коментари в един изпреварващ поглед вече ни се изясниха мащабът, универсалното и самостоятелно значение на проблема за жизнения свят. Спрямо това проблемът за "обективно истинния" свят, респективно за обективно-логическата наука – колкото и силно и основателно да продължава да ни се награвва, – сега изглежда като проблем от вторичен и по-специализиран интерес. Дори ако особено постижение на нашата обективна наука през Новото време остава неразбрано, не може да се оспори, че тя представлява валидност за жизнения свят, възникнала от особени активности, и сама принадлежаща към неговата конкретност. Следователно при всички случаи за изясняването на тази и на всички останали достижения на човешката активност е необходимо най-напред да се разгледа конкретният жизнен свят, и то в истински конкретната универсалност, с която той поема в себе си актуално и хоризонтно всички построения на валидност, постигнати от хората с оглед на света на съвместния им живот, като е съотнесъл всички тях в крайна сметка с едно подлежащо на абстрактно извличане светово ядро: със света на непосредствения интересубективен опит. Несъмнено ние все още не знаем как жизненият свят може да се превърне в автономна, напълно самостоятелна тема, как ще станат възможни научните изказвания за него, които като такива – макар по различен начин спрямо нашите науки – ще трябва да имат своята "обективност", една изискваща чисто методическо гарантиране неизбежна валидност, която – чрез същия този метод – ще може да се потвърди както от нас, така и от всеки друг. Тук ние сме абсолютно начинаещи и изобщо не разполагаме с предназначена да задава норми логика; не можем да направим нищо друго освен самите ние да се замислим, да се въвлечем във все още неразгърнатия смисъл на нашата задача, да следим с изключителна прецизност за безпредпостав-

въчността, за съхраняване на чистотата ѝ от чужди примеси (във връзка с която вече направихме някои важни стъпки); и оттук, както при всеки нов проект, ще трябва се роди методът. Изясняването на смисъла на задачите представлява очевидност на целта като цел, а към тази очевидност същностно принадлежи и очевидността за възможните "пътища" към целта. Обстоятелствеността и трудността на предварителните осмисляния, които още ни предстоят, ще се оправдаят от само себе си не само поради мащабността на целта, а и поради същностната чуждост и обезпокоителност на влизащите в действие при това необходими идеи.

Така проблемът, погрешно смятан от нас за засягащ просто основанията на обективните науки или за частен в рамките на универсалния проблем за обективната наука, всъщност се оказва (както предварително съобщихме) истинският и най-универсалният проблем. Може да се каже и така: проблемът се появява най-напред като въпрос за отношението между обективно-научното мислене и нагледа; следователно, от една страна, за логическото мислене като мислене на логически идеи; например физическото мислене в теориите на физиката или чисто математическото мислене, където се ситуира математиката като систематично учение, като теория. От друга страна имаме съзерцаването [Anschauung] и съзрялото [Angeschautes] жизнено-светово преди теорията. Тук се поражда неизкоренимата привидност на едно чисто мислене, което – не безпокоещо от нагледа, доколкото е чисто – смята, че вече разполага със своя очевидна истина, та дори и истина за света; привидност, която прави проблематични смисъла и възможността, "тежестта" на обективната наука. При това се смята за границата между съзерцаване и мислене, а "теорията на познанието" се определя най-общо като развивана с корелативна двойственост теория на науката (а науката винаги се схваща съобразно единственото понятие за наука, което е палице: като обективна наука). От момента обаче, в който празното и смътно наименование "наглед" – вместо нещо незначително и малочислено спрямо изключително стойностното логическо, за което се смята, че е носител на същинската истина – става проблем за жизнения свят, а заедно с това мащабът и трудността на тази тематика нарастват неимоверно в хода на сериозното

вникване навътре, настъпва и голямото преобразуване на "теорията на познанието", на теорията на науката, при което науката като проблем и постижение в крайна сметка загубва самостоятелността си и се превръща просто в един частен проблем.

Естествено казаното засяга и логиката в качеството ѝ на априорно нормиращо учение за всичко "логическо" – в доминиращия смисъл на логическо, според който логиката е логика на строгата обективност, на обективно-логическите истини. Изобщо не се е разсъждавало върху донаучните предикции и истини, както и върху "логиката", задаваща норми вътре в тази сфера на относителности, върху възможността да се проблематизира системата от принципи, които *a priori* нормират това чисто дескриптивно нагаждащо се към жизнения свят логическо. Традиционната обективна логика директно се вмества като априорна норма и на тази сфера на субективно-относителна истина.

### §35. АНАЛИТИКА НА ТРАНСЦЕНДЕНТАЛНОТО ЕПОХЕ. ПЪРВАТА СЪПКА: ЕПОХЕТО СПРЯМО ОБЕКТИВНАТА НАУКА

Своеобразието на задачата, пред която сме изправени, се състои в това, че методът за достъп до работното поле на новата наука – полето, чието постигане тепърва ще зададе и работните проблеми в нея – се разчленява на множество стъпки, всяка от които по нов начин представлява епохѐ, въздържане от естествено-наивните, както и въобще от вече породените валидности. Първото необходимо епохѐ, т.е. първата методическа стъпка, вече се появи в кръга на нашето внимание благодарение на досегашното предварително осмисляне. Тя обаче се нуждае от изрично универсално формулиране. Очевидно преди всичко се изисква епохѐ спрямо всички обективни науки. Това не означава просто абстрахиране от тях, да кажем, под формата на мисловна фантазия относно настоящото човешко съществуване, като си представим, че то изобщо не познава науката. По-скоро имаме предвид епохѐ спрямо всякакво споделяне на познанията на обективните науки, епохѐ